

Пролог

Я пам'ятаю своє народження.

Насправді навіть пам'ятаю час, що передував цій події. Я не бачила світла, але чула музику: скрип суглобів, шум крові, уривчасте серцебиття — все лунало, наче колискова, бурхлива симфонія нетравлення. Звук огортав мене, і я перебувала у безпеці.

Потім мій світ розколовся, і мене виштовхнуло в холодне і беззвучне сяйво. Я намагалася заповнити цю порожнечу своїми криками, але простір здавався занадто великим. Я лютувала, але шляху назад не було.

Більше нічого не пам'ятаю; я була немовлям, хай і дивним. Кров і паніка мало що означали для мене. Я не пам'ятаю переляканої акушерки, плачу мого батька чи благословення священника за упокій душі моєї матері.

Мати залишила мені складну та обтяжливу спадщину. Мій батько приховував жахливі подробиці від усіх, зокрема й від мене. Він перевіз нас назад до Лавондавілля, столиці Горедду, і там відновив покинуту юридичну практику. Батько вигадав для себе більш прийнятний образ мертвої дружини. Я вірила у неї, як деякі люди вірять у Небеса.

Я була вибагливою дитиною: відмовлялася смоктати груди, якщо годувальниця не співала точно в тон.

— Воно має дуже чутливий слух, — зауважив Орма, приятель мого батька, високий, кістлявий чоловік, який часто заходив до

нас тими днями. Орма називав мене «воно» так, ніби я була якось цуцням, і мене приваблювала його відчуженість — саме так коти тягнуться до людей, які воліли б їх уникати.

Одного весняного ранку він супроводжував нас до собору, де молодий священник помастив мое тонке волосся лавандовою олією і сказав, що перед Небесами я була королевою. Я ревіла, як будь-яке немовля, що поважає себе, мої гучні крики лунали по всьому нефу. Батько пообіцяв виховати мене благочестивою, у вірі Всіх святих, водночас навіть не завдавши собі клопоту відірвати погляд від роботи, яку приніс із собою до собору. Священник подав мені батьків Псалтир, і я впустила його з рук, наче за командою. Книжка впала та розкрилася на портреті святої Їртрудіс, чиє обличчя було затемнене.

Священник поцілував собі руку з піднятим мізинцем.

— У вашому Псалтирі досі є та еретичка!

— Це дуже старий Псалтир, — сказав тато, не підводячи очей, — а я терпіти не можу псувати книги.

— Ми радимо всім вірянам-бібліофілам склеювати сторінки книги, де зображена Їртрудіс, щоб уникнути подібної помилки. — Священник перегорнув сторінку. — Небеса, безсумнівно, мали на увазі святу Капіті.

Тато пробурмотів щось про забобонне лицемірство, досить голосно, щоб це почув священник. Потім між ними відбулася запекла суперечка, але я її не пам'ятаю. Я, як заворожена, дивилася на процесію ченців, що прямувала через неф. Вони тихо пройшли повз мене в м'яких туфлях — їхні темні ряси шелестіли, а чотки в руках побрязкували — і зайняли свої місця на хорах собору. Сидіння закрипіли й зарипіли, кілька ченців прокашлялися.

Вони почали співати.

Собор, в якому лунав чоловічий хор, в моїх очах ніби розширився. Сонячні промені освітлювали простір крізь високі вікна, а мармурова підлога переливалася відблисками золота і багрянцем. Музика підносила мое крихітне тільки, наповнювала й оточувала мене, робила більшою, ніж я сама. Це була відповідь на запитання, яке я ніколи не ставила, спосіб заповнити жахливу порожнечу, в якій народилася. Я вірила — ні, *знала*, — що

зможу подолати цю неосяжність і доторкнутися рукою до склепінчастої стелі.

І я спробувала це зробити.

Моя нянька зойкнула, коли я ледь не вивернулася з її рук. Вона схопила мене за кісточку під незручним кутом. Відчуваючи запаморочення, я дивилася на підлогу, і здавалося, що вона нахиляється і крутиться.

Батько підняв мене, обхопивши повненький тулуб, і тримав на відстані витягнутої руки, ніби виявив якусь величезну й дивовижну жабу. Я зазирнула в його очі кольору морської хвилі — в їх куточках від суму зібралися зморшки.

Священник кинувся геть, так і не благословивши мене. Орма спостерігав, як той зникає за рогом Золотого дому, а потім сказав:

— Клоде, поясни це. Невже він пішов, бо ти переконав його, що його релігія — це омана? Або він... як там кажуть? Образився?

Мій батько, здавалося, не чув цих слів — його увагу привернуло щось у мені.

— Подивися на її очі. Можу присягнутися, що вона нас розуміє.

— Як для немовляти, воно має дуже ясний погляд, — зауважив Орма, поправляючи окуляри та спрямовуючи на мене пронизливий зір. Його очі темно-карі, як і в мене, але, на відміну від моїх, були такими ж далекими й непроникними, як нічне небо.

— Я не впорався з цим завданням, Серафіно, — тихо сказав тато. — Мабуть, я ніколи не впораюся, але вірю, що можу краще. Ми повинні знайти спосіб стати одне для одного сім'єю.

Тато поцілував мою пухнасту маківку. Він ніколи не робив цього раніше. Я втупилася в нього, вражена. Мелодійні голоси ченців оточували нас звідусіль і утримували всіх трьох разом. На одну-єдину чудову мить до мене повернулося те перше почуття, яке я втратила, ледь народившись: все було так, як і повинно бути, і я була саме там, де й належало бути.

А потім усе зникло. Ми пройшли крізь прикрашені бронзовою карбівкою двері собору, і музика, що лунала позаду, затихла. Орма, не попрощавшись, попрямував через площу, його плащ замайорів, наче крила величезного кажана. Тато передав мене

нянці, щільніше закутався в плащ і згорбив плечі, рятуючись від поривчастого вітру. Я зайшлася плачем, кличучи його, але він не обернувся. Над нами простягалося небо, порожнє і дуже далеке.

Забобонне це лицемірство чи ні, але послання Псалтиря було ясним: «Правду не можна говорити. Ось прийнятна брехня».

Не те щоб свята Капіті — хай береже вона мене у своєму серці — була кепською заміною. Насправді, це було напрочуд доречно. Вона несла власну голову на таці, як смаженого гусака, і голова виключно дивилася на мене зі сторінки, провокуючи на осуд. Свята Капіті уособлювала життя під владою розуму, абсолютно відірване від нищих тілесних справ.

Я оцінила це розділення, коли подорослішала і зіткнулася з власними фізичними деформаціями, але навіть коли була ще зовсім маленькою, завжди відчувала глибоку симпатію до святої Капіті. Хто б міг полюбити людину з відтятою головою? Як вона могла досягти чогось значущого в цьому світі, коли її руки зайняті тією тацею? Чи були якісь люди, які розуміли її та вважали подругою?

Тато дозволив моїй нянці склеїти сторінки книги, де було зображення святої Їртрудіс — бідна жінка не могла заспокоїтися в нашому домі, доки не зробила цього. Я так і не поглянула на цю еретичку. Коли піднесла ту сторінку до світла, то змогла розрізнити обриси обох святих, що злилися в одну жахливу святу-потвору. Руки святої Їртрудіс виростали з-за спини святої Капіті, як пара марних крил, а її голова-тінь нависала там, де мала бути голова святої Капіті. Вона була двоїстою святою мого подвійного життя.

Моя любов до музики зрештою виманила мене з безпечного батьківського дому і привела в місто, до королівського двору. Я страшенно ризикувала, але не могла вчинити інакше. Я не розуміла, що несу цю самотність перед собою на таці, а музика буде світлом і сяятиме за моєю спиною.

Розділ перший

У центрі собору стояла модель Небес під назвою Золотий дім. Його дах розкривався, немов квітка, і з'являлася порожнина в людський зріст, у якій лежало тіло бідного принца Руфуса, оповите золотаво-білим саваном. Його ноги спочивали на благословенному порозі Дому, а голова покоїлася в гнізді з позолочених зірок.

Принаймні так мало бути. Вбивця принца Руфуса обезголовив його. Гвардія обнишпорила ліси та болота, марно шукаючи голову принца, тож його довелося ховати без неї.

Я стояла на сходах соборних хорів, дивилася на похорон. З високої балконної кафедри ліворуч від мене єпископ молився над Золотим домом, а королівська родина та знатні скорботні з'юрмилися в серці храму. За дерев'яним поруччям простолюд у жалобі заповнив схожий на печеру неф. Щойно єпископ закінчить молитву, я маю зіграти «Заклик до святого Юстаса», який супроводжує душі Небесними сходами. Я запаморочено захиталася, налякавшись так, ніби мене попросили зіграти на флейті на вітряному стрімчаку.

Насправді мене взагалі не просили грати. Мого імені не було в програмі, і я пообіцяла татові, коли йшла, що не виступатиму публічно. Я чула цей «Заклик» раз чи два, але ніколи раніше не грала його. Навіть флейта була не моя.

Однак обраний мною соліст сів на свій інструмент і зламав язичок, а запасний виконавець забагато випив за упокій душі принца Руфуса й у монастирському саду мучився від нудоти й жалю.

Другого запасного не було. Похорон без «Заклику» був би зіпсований. Я відповідала за музику, тож усе залежало від мене.

Молитва єпископа добігала кінця; він описав славний Небесний дім, обитель Всіх святих, де ми всі колись спочинемо у вічному блаженстві. Він не перерахував винятків, та це й не було потрібно. Мій погляд мимоволі ковзнув до драконячого посла та контингенту доброї волі з його посольства: вони сиділи позаду знаті, але попереду натовпу простолюдю. Вони були у сарантрасах — людських подобах, — але навіть з такої відстані їх можна було одразу розрізнити за срібними дзвіночками на плечах, порожніми сидіннями навколо та небажанням схилити голови під час молитви.

У драконів немає душі. Ніхто не очікував від них побожності.
— Хай буде так! — проспівав єпископ.

Це був сигнал, щоб я почала грати, але саме тієї миті помітила в переповненому нефі, за поруччям, свого батька. Його обличчя було блідим і виснаженим. У моїй голові пролунали слова, які він сказав того дня, коли я від'їжджала до королівського двору — лише два тижні тому: «За жодних обставин не привертай до себе уваги. Якщо не думатимеш про власну безпеку, то принаймні пам'ятай про все, що я можу втратити!»

Єпископ прокашлявся, але в мене всередині немов все зледеніло, і я ледве могла дихати.

Я відчайдушно намагалася краще зосередитися.

Мій погляд зупинився на королівській родині, три покоління якої сиділи разом перед Золотим домом, немов скорботні герої живої картини. Королева Лавонда розпустила сиве волосся на плечі, її водянисті блакитні очі почервоніли від плачу за сином. Принцеса Діонна сиділа, випроставши спину, і люто дивилася навкруги, ніби планувала помсту вбивцям молодшого брата або самому Руфусу за те, що не дожив до свого сорокаріччя. Принцеса Гліссельда, дочка Діонни, поклала золотоволосу голову на плече бабусі, аби втішити її. Принц Луціан Кіг'з, двоюрідний брат і наречений Гліссельди, сидів трохи осторонь від родини й втупився у простір невидючими очима. Він не був сином принца Руфуса, але здавався таким приголомшеним і розбитим, ніби втратив рідного батька.

Їм потрібен був спокій Небес. Я мало знала про святих, але відала про горе та музику як найнадійніший цілющий бальзам. Це було єдине, чим могла втішити. Я піднесла флейту до губ, спрямувала погляд до склепінчастої стелі й почала грати.

Спочатку я грала надто тихо, несміливо, але ноти ніби самі знайшли мене, і моя впевненість зростала. Музика летіла, як голуб, випущений у безмежність нефа, і сам собор збагачував її й віддавав щось своє, ніби ця славна будівля також була моїм інструментом.

Є мелодії, які говорять так само красномовно, як і слова, що логічно та неминуче впливають з єдиної чистої емоції. «Заклик» — саме така. Її композитор ніби прагнув виділити найчистішу сутність скорботи і сказати: «Ось що значить втратити когось».

Я зіграла «Заклик» двічі, не бажаючи відпускати його, передчуваючи кінець мелодії як ще одну відчутну втрату. Після останньої ноти напружила слух, чекаючи на фінальне відлуння, що стихало, і відчула, ніби зіщулилася всередині, знесилена. Оплески не лунали, це відповідає поважності такої події, але сама тиша була оглушливою. Я окинула оком море облич, присутню знать та інших видатних гостей, товчю простолюду за огорожею. Жодного руху, тільки дракони неспокійно заовтузилися на своїх місцях, а ще Орма, притиснувшись до поруччя, дурнувато махав мені своїм капелюхом.

Я була надто виснажена, щоб ніяковіти через нього. Схилила голову та відступила з поля зору.

Я була новою асистенткою придворного композитора, випередивши в конкурсі на цю посаду двадцять сім інших музикантів — від мандрівних трубадурів до визнаних майстрів. Це сталося несподівано: в консерваторії ніхто не звертав на мене уваги як на протеже Орми. Він був невидатним учителем музичної теорії, а не справжнім музикантом. Орма вправно грав на клавісині, але, зрештою, інструмент видавав потрібні ноти, якщо він натискав на правильні клавіші. Йому бракувало пристрасі

та музикальності. Ніхто не очікував, що його постійна учениця чогось досягне.

Мою анонімність підтримували навмисно. Тато заборонив мені брататися з іншими учнями та вчителями, і я бачила в цьому сенс, хоч би якою самотньою не була. Він прямо не забороняв мені проходити прослуховування на різні посади, але я чудово знала, що йому це не сподобається. Таким був наш звичний розвиток подій: він встановлював вузькі обмеження, і я підкорялася, доки більше не могла цього робити. Саме музика завжди виштовхувала мене за межі того, що він вважав безпечним. Однак я не очікувала такої глибини та сили його люті, коли він дізнався, що я покидаю дім. Я знала, що гнів батька насправді був страхом за мене, але це не полегшувало мої переживання.

Тепер я працювала на Вірідія, придворного композитора, який мав слабе здоров'я та відчайдушно потребував помічника. Швидко наближалася сорокова річниця договору між Гореддом та драконами, і сам Ардмагар Комонот, великий генерал драконів, мав прибути сюди на святкування вже за десять днів. За концерти, бали та інші музичні розваги відповідав Вірідій. Я мала допомагати прослуховувати виконавців та організовувати програми, а також давати принцесі Гліссельді уроки гри на клавесині, а це заняття Вірідій вважав нудним.

Я займалася всім перші два тижні, але цей похорон несподівано перервав мене й додав ще роботи. Через подагру Вірідій не міг виконувати свої обов'язки, тому всю музичну програму доручили мені.

Тіло принца Руфуса перенесли до склепу в супроводі лише королівської родини, духовенства та найповажніших гостей. Соборний хор заспівав «Прощання», і натовп почав розходитися. Я, похитуючись, повернулася до апсиди. До цього я ніколи не виступала перед більше ніж одним чи двома слухачами й не очікувала тривоги перед початком виконання, а також і виснаження після нього.

О святі на Небесах, це було наче стояти голою перед усім світом.

Я походила навкруги, вітаючи своїх музикантів і стежачи за тим, як вони покидають собор. Гунтард, мій самопроголошений

асистент, підбіг до мене ззаду й поплескав рукою по плечу, що було неприємно.

— Вчителько музики! Неймовірне виконання!

Я стомлено кивнула на знак подяки, вивертаючись з-під його руки.

— Там прийшов якийсь старий, хоче тебе побачити, — продовжив Ґунтард. — Він з'явився під час твого соло, але ми його не пустили.

Ґунтард жестом показав угору від апсиди, на молитовню, де тинявся якийсь літній чоловік. Його темна шкіра видавала вихідця з далекого Порфіру. Сиве волосся охайно заплетене в коси, обличчя зморщилося в усмішці.

— Хто він? — спитала я.

Ґунтард зневажливо струснув пасма свого підстриженого «під горщик» волосся.

— У нього ціла купа танцівників піґегірії, а ще він носить з дурнуватою ідеєю, буцімто ми хочемо, аби вони станцювали на похороні. — Губи Ґунтарда скривилися в ту саму глузливу посмішку, одночасно осудливу та заздрісну, що з'являється в Ґореддійців, коли говорять про розпусних іноземців.

Я б ніколи не розглядала для програми піґегірію: ми, Ґореддійці, не танцюємо на похоронах. Однак я не могла не відреагувати на зневажливу посмішку Ґунтарда.

— Піґегірія — це давній та шанований різновид порфірського танцю.

Ґунтард пирхнув:

— Піґегірія буквально перекладається як «трусіння дупою»! — Він знервовано глянув на святих в альковах, помітив, що деякі з них насуплені, і побожно поцілував кісточку пальця. — Хай там як, його трупа в монастирському саду бентежить ченців.

У мене почала боліти голова. Я простягнула Ґунтарду флейту.

— Поверни її власнику. І турни звідси цю танцювальну трупу — тільки ввічливо, будь ласка.

— Ти вже повертаєшся? — спитав Ґунтард. — Ми гуртом підемо до «Сонячної мавпи». — Він поклав руку на моє ліве передпліччя.

Я завмерла, борючись із поривом штовхнути його чи втекти. Глибоко вдихнула, щоб заспокоїтися.

— Дякую, але не зможу, — відказала я, прибираючи його руку й сподіваючись, що він не образиться.

Вираз обличчя Ґунтарда свідчив про те, що він усе ж трохи образився.

Не його провина, що він вважав, буцімто я — звичайна людина, чієї руки можна торкатися безкарно. Мені так кортіло знайти на цій посаді друзів, але нагадування завжди йшло слідом, ніби ніч за днем: я ніколи не могла повністю втратити пильність.

Повернулася до хорів, щоб забрати свій плащ, а Ґунтард поплентався виконувати мій наказ. І тут позаду крикнув той самий старий:

— Пані, зачекайте! Абдо подолав увесь цей шлях, тільки аби зустрівся з вами!

Я дивилася прямо перед собою, пригнувшись, підійнялася сходами й зникла з поля його зору.

Ченці закінчили співати «Прощання» і почали його заново, але неф був ще наполовину заповнений — здавалося, ніхто не хотів розходитися. Принц Руфус був популярним. Я заледве знала його, але він говорив доброзичливо, з блиском в очах, коли Вірідій представив мене. Городяни тинялися навколо, тихо розмовляючи та недовіжливо хитаючи головами, а принц ніби осявав половину міста.

Руфуса вбили під час полювання, і Гвардія королеви не знайшла жодних зачіпок щодо того, хто це зробив. Деяким відсутність голови натякала на драконів. Я гадала, що саарантраси на похороні були надто добре про це обізнані. У нас лишалося лише десять днів до прибуття Ардмаґара й чотирнадцять — до річниці договору. Якщо принца Руфуса убив дракон, то вибрав час надзвичайно невдало. Наші городяни вже й так були достатньо налякані драконячим народом.

Я пройшла південним боковим нефом, але двері були заблоковані через будівництво. Громаддя з дерев'яних та металевих труб займало половину площі підлоги. Я пішла нефом далі до великих дверей, стежачи, щоб батько не заскочив мене зненацька з-за колони.

— Дякую! — вигукнула якась літня фрейліна, коли я проходила повз. Вона приклала руки до серця. — Я ніколи не була така зворушена.

Я зробила напівреверанс, але її ентузіазм привабив інших придворних поблизу.

— Незрівнянно! — долинуло до мене.

— Блискуче!

Я люб'язно кивнула й спробувала посміхнутися, ухилиючись від рук, що тягнулися до мене. Протиснулася через натовп, відчуючи, що моя посмішка така сама натягнута й порожня, як у саарантрасів.

Я накинула каптур плаща, коли йшла повз групку городян у білих туніках з домотканої пряжі.

— Я поховав більше людей, ніж можу порахувати — хай усі вони сидять за Небесним столом, — проголосив кремезний член гільдії у білому фетровому прим'ятому капелюсі, — але до сьогодні *ніколи* не бачив Небесних сходів.

— А я ніколи не чув, щоб хтось так грав. Як думаєш, це було не зовсім по-жіночому?

— Можливо, вона іноземка. — Люди засміялися.

Я міцно обхопила себе руками та пришвидшила крок до великих дверей, цілуючи кісточки пальців на знак шани до Небес, бо саме так роблять, виходячи з собору, навіть коли... це я.

Вискочила у тьмяне післяобіднє світло, вдихнула холодне, чисте повітря, відчуючи, як розсіюється напруга. Зимове небо було сліпучо-блакитним, а скорботні люди, що виходили з собору, метушилися навколо, наче листочки на колючому вітрі.

І тільки тоді я помітила дракона, який чекав на мене на сходах собору, чудово удаючи гідну людську посмішку. Нікого у світі, крім мене, не зворушило б напружене обличчя Орми.

Зміст

Пролог	7
Розділ перший	11
Розділ другий	18
Розділ третій	32
Розділ четвертий.....	47
Розділ п'ятий	67
Розділ шостий	77
Розділ сьомий.....	85
Розділ восьмий.....	96
Розділ дев'ятий	104
Розділ десятий	117
Розділ одинадцятий	128
Розділ дванадцятий.....	134
Розділ тринадцятий	147
Розділ чотирнадцятий.....	155
Розділ п'ятнадцятий.....	168
Розділ шістнадцятий.....	179
Розділ сімнадцятий	185
Розділ вісімнадцятий.....	194
Розділ дев'ятнадцятий	207
Розділ двадцятий	223
Розділ двадцять перший	228
Розділ двадцять другий.....	238
Розділ двадцять третій	244

Розділ двадцять четвертий.....	254
Розділ двадцять п'ятий	265
Розділ двадцять шостий.....	274
Розділ двадцять сьомий	285
Розділ двадцять восьмий	290
Розділ двадцять дев'ятий	300
Розділ тридцятий.....	308
Розділ тридцять перший.....	316
Розділ тридцять другий	328
Розділ тридцять третій.....	334
Розділ тридцять четвертий	343
Розділ тридцять п'ятий.....	352
Розділ тридцять шостий	360
Розділ тридцять сьомий.....	367
Список персонажів.....	381
Глосарій	384
Подяки	388